

Каріна Козак,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Людмила Котлова,
кандидатка психологічних наук,
завідувачка, доцентка кафедри психології, логопедії та
інклюзивної освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ЕЛЕМЕНТИ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ

Метою публікації є висвітлення можливого варіанту корекційно-розвиткової роботи з дітьми дошкільного віку, в яких спостерігається дефіцит комунікативних навичок у спілкуванні.

Спілкування є основною умовою розвитку дитини, важливим фактором формування особистості, одне з головних видів діяльності людини, спрямоване на пізнання та оцінку самого себе. Під спілкуванням розуміється взаємодія людей, тобто їх вплив один на одного і реагування на відповідні дії, під спілкуванням також розуміється обмін інформацією між людьми при їх взаємодії [7].

Комунікативні навички - це вміння ефективно спілкуватися, здатність розуміти, що має на увазі співрозмовник, і бути зрозумілим йому, вміння домовлятися, досягати своєї мети через спілкування. На думку І. Брушневської, Ю. Рібцун цей вид навичок виконує безліч важливих функцій в розвитку особистості дитини:

- забезпечує психологічний комфорт;
- дозволяє організувати спільну діяльність;
- задовольняє природну потребу людини в спілкуванні;
- допомагає самостверджуватися, соціально реалізувати себе [1].

Формування і розвиток комунікативних навичок у дошкільників покликані задовольнити потреби дитини в успішній її адаптації до освітнього середовища.

У 2024 р. працівниками ІРЦ Волочиської міської ради було обстежено 40 дітей дошкільного віку з метою визначення рівня

комплексної оцінки їхнього розвитку. У 5 дітей фахівцями виявлено мовленнєві порушення, які можуть стримувати нормальний розвиток комунікативних навичок спілкування. Такі діти потребують системної логопедичної допомоги. Ці питання вже були предметом дослідження у науковців та практиків спеціальної педагогіки [2; 3; 4; 5; 6]. Для дотримання об'єктивності у формуванні змісту корекційної роботи проведена робота серед батьків - проведено опитування, щоб врахувати їхні спостереження в домашніх умовах. Результати опитування батьків на 90 % підтвердили результати комплексного оцінювання мовленнєвого розвитку дітей. Опитування також допомогло визначитися з головними напрямками педагогічного впливу.

Кожній дитині було запропоновано індивідуальну корекційно-розвиткову програму. В основу програми було покладено деякі елементи поведінкової методики обстеження та розвитку зверненого мовлення (авт. Х. Ткач) [9] та власні методики фахівців ІРЦ, адаптовані для подібної категорії дітей. Індивідуальні заняття спрямовувалися на корекцію таких елементів:

- розумінням зверненого мовлення;
- розумінням та виконанням двокрокової інструкції;
- виконанням найелементарнішої артикуляційної гімнастики;
- збагачення словникового запасу;
- розвитком зв'язного мовлення;
- навичками орієнтування в просторі.

Перше завдання - *розвиток зверненого мовлення*. Дитина має чітко розуміти те, що від неї хоче вчитель. З цього все починається, далі поступово вдосконалюється та трансформується у власне мовлення дитини. Наведемо приклад заняття з розвитку зверненого мовлення:

Обираємо 2-3 предмети, з яких починаємо корекційну роботу. Працюємо з ними одночасно.

Наприклад "Розрізнення предметів":

Перед дитиною чашка, ложка, тарілка.

Інструкція: "Дай чашку".

Підказка (жестова чи фізична).

Дитина виконує завдання і отримує заохочення.

Інструкція: "Дай ложку".

Підказка.

Заохочення.

Приклад навчання на виконанні інструкцій:

Нехай ви обрали вчити інструкції: "Встань", "Поплескай".

Учитель: "Встань".

Фізична підказка (допомагає дитині встати).

Учитель: "Молодець".

Учитель: "Поплескай".

Бере руки дитини у свої і плескає (підказка).

Учитель: "Супер" [9, с. 55].

Подібні дії та вправи учителя у взаємодії з дитиною проводяться декілька разів до закріплення відповідної навички та послідовно продовжуються з розвитку кожного напрямку індивідуальної корекційної програми.

Зауважимо, що використання того чи іншого методу, або групи методів визначається насамперед характером мовленнєвого порушення, змістом, метою та завданнями заняття з формування рідної мови та розвитку мовлення, віковими та індивідуально-психологічними особливостями дітей. Прийоми під час занять використовують комплексно. Так, під час бесіди можуть бути використані різного типу питання, показ предметів, іграшок, картинок, пояснення, ігрові прийоми, художнє слово тощо. Вчитель-логопед використовує різні прийоми в залежності від мети, завдань, змісту заняття, мовленнєвих можливостей дітей [8].

Утім, треба враховувати, що перші корекційно-розвиткові заняття можуть бути з нульовим ефектом, так як діти не розуміють звернену мову і нам доводиться працювати на занятті майже рука в руку. Усі заняття проходять в ігровій формі для дітей даної категорії. На кожному занятті охоплюються усі вище перераховані цілі так як по одному розвивати дану ціль не вийде тому, що вони усі пов'язанні між собою.

Отже, запорукою успішного подолання порушень розвитку комунікативних навичок дітей є своєчасне виявлення мовленнєвої патології, її кваліфікація та чітка системна організація корекційно-розвиткової роботи. Планова організація корекційно-розвиткової роботи дозволяє здійснювати роботу системно, послідовно, систематично, спираючись на випереджувальне навчання, з урахуванням закономірностей процесу становлення дитячого мовлення в онтогенезі, поступового ускладнення мовленнєвого матеріалу, кінцевої мети кожного періоду навчання та результатів корекційно-розвиткової роботи загалом .

ЛІТЕРАТУРА

1. Брушневська І. М., Рібцун Ю. В. Комунікативний компонент мовленнєвої діяльності у дітей: методика формування: навч.-метод. Посіб. Для роботи з дітьми із порушеннями мовлення. Запоріжжя: ТОВ "ЛІПС" ЛТД, 2020. С. 123-126.
2. Гладуш В. А., Какарека А. М. Деякі аспекти соціальної адаптації дітей дошкільного віку з синдромом Дауна. *Актуальні проблеми педагогіки: зб. наук. праць ДНУ ім. Олесь Гончара*, редкол.: В. А. Гладуш та ін. Дніпропетровськ, 2014. Вип. 2. С. 155-167.
3. Гладуш В. А., Оніщенко Д. В. Корекція міжособистісного спілкування старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення. *Актуальні проблеми педагогіки: зб. наук. праць ДНУ ім. Олесь Гончара*, редкол.: В. А. Гладуш та ін. Дніпропетровськ, ДНУ, 2015. Вип. 2. С. 139-150.
4. Гладуш В. А., Приходько Т. О. Комунікативні навички у дітей молодшого шкільного віку з комплексними порушеннями. *Актуальні проблеми педагогіки: зб. наук. праць ДНУ ім. Олесь Гончара*, редкол.: В. А. Гладуш та ін. Дніпропетровськ, 2016. Вип. 3. С. 68-81.
5. Гладуш В. А., Коваль Ю. Розвиток комунікативних здібностей у дітей з РАС. *Науковий бюлетень Університету менеджменту освіти НАП України. Серія педагогічна. Електронний науковий збірник. №1, 2021.*
6. Гладуш В. А., Емшанова А. Деякі підходи до логопедичної корекції дітей з розладами аутичного спектра. *Науковий бюлетень Університету менеджменту освіти НАП України. Серія педагогічна. Електронний науковий збірник. №1, 2021*
7. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни "Комплексне оцінювання розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями" для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта / Уклад. І. О. Ілющенко, В. А. Гладуш, Л. О. Котлова, Н. В. Хоменко. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 27 с.
8. Методи та прийоми розвитку мовлення дітей із ПМР. Pidru4niki. URL: https://pidru4niki.com/metodi_priyomi_movlennya_ditey
9. Ткач Х. Я. Обстеження мовленнєвого розвитку дітей з аутизмом і тяжкими порушеннями мовлення. На основі поведінкового підходу: практичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. С. 55